

ORGANIZACJE I GRUPY PRODUCENTÓW ROLNYCH W ŚWIETLE ROZPORZĄDZEŃ UNIJNYCH WSPÓLNEJ POLITYKI ROLNEJ 2023-2027 I PRZEPISÓW POLSKICH

Zrzeszenia producentów rolnych mają długą historię i przyczyniają się do rozwoju rolnictwa i obszarów wiejskich. Unijne regulacje prawne zachęcają producentów rolnych do współdziałania i budowania stabilnej struktury organizacyjnej, poprzez tworzenie grup i organizacji producentów rolnych. Do rozwoju spółdzielnie w rolnictwie przyczynia się działalność COPA/COGECA (organizacja zrzeszająca organizacje spółdzielcze z krajów UE) z siedzibą w Brukseli.

ANETA SUCHOŃ PROF. UAM DR HAB., ZAKŁAD PRAWA ROLNEGO, ŻYWNOŚCIOWEGO I OCHRONY ŚRODOWISKA, WYDZIAŁ PRAWA I ADMINISTRACJI UAM

SIEĆ NA RZECZ
INNOWACJI W ROLNICTWIE
I NA OBSZARACH WIEJSKICH

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”.

Institucja Zarządzająca PROW na lata 2014-2020 – Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.
Operacja realizowana przez Wielkopolski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Poznaniu,
współfinansowana jest ze środków Unii Europejskiej w ramach Schematu II Pomocy Technicznej „Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich”
Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020

Od wielu lat funkcjonują grupy producentów rolnych. Obecnie jest ponad 800 podmiotów wpisanych do rejestrów prowadzonych przez regionalne oddziały Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa. Ich zasady zakładania i prowadzenie działalności zostały określone w Ustawie z dnia 15 września 2000 r. o grupach producentów rolnych i ich związkach oraz o zmianie innych ustaw (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 1145 z późn. zm.) oraz aktach wykonawczych, np. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 19 kwietnia 2016 r. w sprawie wykazu produktów i grup produktów, ze względu na które mogą być tworzone grupy producentów rolnych, minimalnej rocznej wielkości produkcji towarowej oraz minimalnej liczby członków grupy producentów rolnych (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 417 z późn. zm.) czy Rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 12 czerwca 2023 r. w sprawie wymagań, jakie powinien spełniać plan biznesowy grupy producentów rolnych (Dz. U. poz. 1176). Grupy od lat korzystają z środków unijnych. Obecnie określonych w wytycznych Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Mimo możliwości uzyskania finansowania ustawodawca unijny w rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1308/2013 z 17 grudnia 2013 r. ustanawiającego wspólną organizację rynków produktów rolnych oraz uchylające rozporządzenia Rady (EWG) nr 922/72, (EWG) nr 234/79, (WE) nr 1037/2001 i (WE) nr 1234/2007 dotyczącym rynków rolnych wspomina tylko o organizacjach producentów rolnych. Już w preambule tego aktu prawnego w pkt 132 zostało wskazane, że organizacje producentów rolnych i ich zrzeszenia mogą pełnić użyteczną rolę w koncentracji podaży, poprawie wprowadzania do obrotu, planowania i dostosowywania produkcji do popytu, w optymalizacji kosztów produkcji i stabilizowaniu cen producenta, prowadzeniu badań, promowaniu najlepszych praktyk i oferowaniu pomocy technicznej, gospodarowaniu produktami ubocznymi i zarządzaniu narzędziami zarządzania ryzykiem dostępnymi dla ich członków, przyczyniając się tym samym do wzmocnienia pozycji producentów w łańcuchu dostaw żywności. Ustawodawca w kolejnych nowelizacjach rozporządzenia unijnego poszerza regulacje prawne dotyczące organizacji.

W niektórych krajach zauważyć należy rozwój organizacji producentów rolnych. Przykładowo na początku 2020 r. we Francji we wszystkich sektorach łącznie funkcjonowały 633 organizacje producentów i 25 stowarzyszeń uznanych organizacji producentów. W Niemczech już w 2012 były 904 organizacje producentów rolnych. Natomiast w całej Unii Europejskiej w połowie 2017 r. działalność prowadziły 3434 organizacje producentów rolnych i 71 zrzeszeń, z tego 50 % miało formę spółdzielni (więcej na temat organizacji w: Legal and economic aspect of associations of agricultural producers in the selected countries of the world, Poznań 2020 (https://press.amu.edu.pl/pub/media/productattach/s/u/suchon_a_legal_oa_2024.pdf), np. C. Del Cont, A. Macé, Les organisations de producteurs en France : état des lieux et réflexions.).

Ustawodawca unijny wyróżnia organizacje producentów rolnych prowadzących działalność na rynku mleka, na innych rynkach niż mleczny. Jak wiadomo odrębne regulacje dotyczą zrzeszenia się producentów owoców i warzyw i możliwości korzystania z programów operacyjnych. Jeżeli chodzi o rynek mleka to w naszym kraju (jak w wielu krajach świata) przeważają spółdzielnie mleczarskie i ponad 75 % producentów rolnych dostarcza mleko do tych podmiotów, będąc jednocześnie ich członkami. Zatem na tym rynku nie ma dużej potrzeby tworzenia grup czy organizacji. Natomiast występuje konieczność współpracy pomiędzy producentami rolnymi na innych rynkach rolnych.

ORGANIZACJE PRODUCENTÓW ROLNYCH NA INNYCH RYNKACH NIŻ RYNEK MLEKA

Artykuł 152 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1308/2013 z 17 grudnia 2013 r. ustanawiającego wspólną organizację rynków produktów rolnych określa, że państwa członkowskie mogą na wniosek uznawać organizacje producentów i zarazem określa podstawowe zasady ich zakładania i prowadzenia działalności. Owe organizacje producentów rolnych dążą do co najmniej jednego celu, wskazanego w art. 152 rozporządzenia nr 1308/2013. Jest ich ponad dziesięć i można je podzielić na kilka grup. Po pierwsze, te związane z gospodarstwem rolnym i sprzedażą produktów rolnych (np. zapewnienie planowania i dostosowywania produkcji do popytu, w szczególności w odniesieniu do jakości i ilości; koncentracja dostaw i umieszczanie na rynku produktów wytwarzanych przez ich członków, w tym sprzedaż bezpośrednia; optymalizacja kosztów produkcji innowacyjnych praktyk, poprawa jakości produktów i rozwijanie produktów o chronionej nazwie pochodzenia, chronionym oznaczeniu geograficznym lub objętych krajowym znakiem jakości). Po drugie, odnoszące się do ochrony środowiska (np. inwestycje służące utrzymywaniu standardów dotyczących ochrony środowiska i dobrostanu zwierząt; prowadzenie badań i opracowywanie inicjatyw dotyczących zrównoważonych metod produkcji, innowacyjnych praktyk, konkurencyjności gospodarczej i rozwoju sytuacji rynkowej; zarządzanie produktami ubocznymi i odpadami, zwłaszcza w celu ochrony jakości wody, gleby i krajobrazu oraz zachowania lub zachęcania do zachowania bioróżnorodności; przyczynianie się do zrównoważonego wykorzystania zasobów naturalnych oraz do łagodzenia zmiany klimatu). Po trzecie, te związane z inwestowaniem, pomocą techniczną, opracowywaniem inicjatyw w dziedzinie promocji i wprowadzania do obrotu (np. zarządzanie funduszami wspólnego inwestowania, o których mowa w części poświęconej programom operacyjnym w sektorze owoców i warzyw; udzielanie niezbędnej pomocy technicznej w celu korzystania z rynków terminowych i systemów ubezpieczeń).

REGULACJE POLSKIE DOTYCZĄCE ORGANIZACJI PRODUCENTÓW ROLNYCH

Nie istnieje odrębna ustawa regulująca zakładanie i rejestrację organizacji producentów, jak ma to miejsce w przypadku grup producentów rolnych (ustawa z 15 września 2000 r. o grupach producentów rolnych i ich związkach oraz o zmianie innych ustaw). Regulacje prawne dotyczące organizacji producentów rolnych zawarte są m.in. w ustawie z 11 marca 2004 r. o organizacji niektórych rynków rolnych i wydanym na jej podstawie rozporządzeniu wykonawczym. Artykuł 38i tego aktu prawnego określa, że Dyrektor oddziału regionalnego Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa właściwy ze względu na siedzibę wnioskodawcy jest organem właściwym w sprawach uznawania organizacji producentów i zatwierdzania ich planu biznesowego, zatwierdzania zmian planu biznesowego organizacji producentów, uznawania zrzeszeń organizacji producentów oraz organizacji międzybranżowych. Sprawy, są załatwiane w drodze decyzji, na wniosek organizacji producentów, zrzeszenia organizacji producentów albo organizacji międzybranżowej składany do dyrektora oddziału regionalnego Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa ze względu na siedzibę organizacji albo zrzeszenia.

Dyrektor oddziału regionalnego Agencji właściwy ze względu na siedzibę organizacji albo zrzeszenia wydaje decyzję o uznaniu organizacji producentów i zatwierdzeniu jej planu biznesowego, jeżeli spełnia ona wymagania określone w rozporządzeniu unijnym Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1308/2013 z 17 grudnia 2013 r. ustanawiającym wspólną organizację rynków produktów rolnych.

Dla tworzenia organizacji ważne jest Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 5 grudnia 2022 r. w sprawie szczegółowych warunków uznania organizacji producentów i zatwierdzenia jej planu biznesowego oraz uznania zrzeszenia organizacji producentów i organizacji międzybranżowej funkcjonujących na rynkach rolnych innych niż rynki mleka i przetworów mlecznych oraz owoców i warzyw (Dz. U. z 2022 r. poz. 185 i 1370).

Ten akt prawny określa m.in., że minimalna liczba członków organizacji producentów będących producentami produktu lub grupy produktów wynosi z reguły dziesięciu członków będących producentami produktu lub grupy produktów. Natomiast wyjątek stanowi tytoń. W przypadku tworzenia takichże organizacji niezbędnych jest dwudziestu pięciu członków. Członkowie organizacji producentów będący producentami produktu lub grupy produktów należących do jednego z sektorów wskazanych w rozporządzeniu unijnym stanowią co najmniej 80% liczby członków tej organizacji; są zobowiązani do sprzedaży do tej organizacji, w każdym roku jej działalności, co najmniej 70% wyprodukowanych przez siebie produktu lub grupy produktów, ze względu na które organizacja została uznana.

ORGANIZACJE PRODUCENTÓW ROLNYCH NA RYNKU MLEKA

W rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady nr 1308/2013 z 17 grudnia 2013 r. oprócz ogólnych przepisów dotyczących organizacji producentów rolnych, występują także te poświęcone tylko organizacji producentów w sektorze mleka i przetworów mlecznych. Artykuł 161 rozporządzenia unijnego określa, że państwa członkowskie, na wniosek uznają za organizacje producentów w sektorze mleka i przetworów mlecznych całe podmioty prawne lub wyraźnie określone ich części pod warunkiem

Podstawy prawne w przepisach krajowych dotyczące organizacji producentów mleka zawarte zostały w ustawie z 20 kwietnia 2004 r. o organizacji rynku mleka i przetworów mlecznych oraz aktach wykonawczych. Organem odpowiedzialnym w sprawach uznawania organizacji i zrzeszeń organizacji producentów mleka, a także organizacji międzybranżowych, jest dyrektor oddziału regionalnego ARiMR, właściwy ze względu na siedzibę wnioskodawcy. Rejestracja następuje w drodze decyzji, na wniosek organizacji albo zrzeszenia. Dyrektor oddziału regionalnego ARiMR uznaje: organizację producentów, jeżeli jest utworzona co najmniej przez 20 członków oraz wytwarza i wprowadza do obrotu rocznie nie mniej niż 2 miliony kilogramów mleka lub przetworów mlecznych wyprodukowanych w ramach tej ilości mleka,

Szczegółowe warunki tworzenia organizacji na rynku mleka zostały zawarte w rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju z dnia 5 grudnia 2022 r. w sprawie szczegółowych warunków uznania organizacji producentów i zatwierdzenia jej planu biznesowego oraz uznania zrzeszenia organizacji producentów i organizacji międzybranżowej funkcjonujących na rynku mleka i przetworów mlecznych (Dz. U. z 2022 r. poz. 381).

ORGANIZACJE PRODUCENTÓW ROLNYCH A PRAWO KONKURENCJI

Organizacje producentów rolnych stanowią jeden z podstawowych instrumentów Wspólnej Polityki Rynkowej 2023-2027. Dlatego konieczne były dodatkowe odstąpienia od wybranych zasad unijnych czy regulacji unijnych, aby mogły one sprawnie prowadzić działalność. Przykładem są wyjątki w zakresie stosowania art. 101 ust. 1 TFUE.

Warto przypomnieć, że we według artykułu 101 Traktatu o Funkcjonowaniu Unii Europejskiej niezgodne z rynkiem wewnętrznym i zakazane są: wszelkie porozumienia między przedsiębiorstwami, wszelkie decyzje związków przedsiębiorstw i praktyki uzgodnione (mogące mieć wpływ na handel między Państwami Członkowskimi) i których celem lub skutkiem jest zapobieżenie, ograniczenie lub zakłócenie konkurencji wewnątrz rynku wewnętrznego.

Artykuł 209 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1308/2013 z 17 grudnia 2013 r. ustanawiającego wspólną organizację rynków produktów rolnych zawiera wyjątki dotyczące celów WPR oraz rolników i ich zrzeszeń. Mianowicie Art. 101 ust. 1 TFUE nie stosuje się do porozumień, decyzji i uzgodnionych praktyk rolników, zrzeszeń rolników, lub związków takich zrzeszeń, lub organizacji producentów uznanych na podstawie art. 152 lub art. 161 niniejszego rozporządzenia, lub zrzeszeń organizacji producentów uznanych na podstawie art. 156 niniejszego rozporządzenia, które dotyczą produkcji lub sprzedaży produktów rolnych lub korzystania ze wspólnych urządzeń do przechowywania, obróbki lub przetwarzania produktów rolnych, chyba że zagrożona jest realizacja celów określonych w art. 39 TFUE.

ŚRODKU UNIJNE DLA GRUP I ORGANIZACJI PRODUCENTÓW ROLNYCH 2023-2027

Wytyczne szczegółowe Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi dla interwencji I.13.2 Tworzenie i rozwój organizacji producentów i grup producentów rolnych ramach Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027 (<https://www.gov.pl/web/rolnictwo/wytyczne-szczegolowe>) określają specyficzne dla tej interwencji m.in. warunki przyznawania pomocy, kryteria wyboru operacji wraz z określeniem minimalnej liczby punktów umożliwiającej przyznanie pomocy, formę, w jakiej przyznawana jest pomoc, maksymalną wysokość pomocy oraz maksymalny dopuszczalny poziom pomocy.

Pomoc: 1) jest wypłacana beneficjentowi posiadającemu status uznania za grupę albo organizację; wynosi nie więcej niż: a) 100 000 euro/rok – w przypadku organizacji producentów rolnych, b) 60 000 euro/rok – w przypadku grupy (lecz nie więcej niż 6 tys. euro w przeliczeniu na jednego członka grupy). Roczna wysokość pomocy ustalana jest na podstawie wartości przychodów netto ze sprzedaży produktów lub grupy produktów, ze względu na które beneficjent został uznany, wytworzonych przez jego członków i wynosi odpowiednio: a) za pierwszy rok działalności beneficjenta – 10%, b) za drugi rok działalności beneficjenta – 9,5%, c) za trzeci rok działalności beneficjenta – 9%, d) za czwarty rok działalności beneficjenta – 8,5%, e) za piąty rok działalności beneficjenta – 8% – wartości udokumentowanych rocznych przychodów netto beneficjenta.

PODSUMOWANIE

Istotne, aby polscy producenci rolni występowali o rejestrację organizacji producentów rolnych. W tym kontekście zasadne wydaje się stworzenie zbliżonych uwarunkowań prawnych dla organizacji w zakresie tworzenia i funkcjonowania, w tym ulg podatkowych (np. podatek dochodowy od osób prawnych czy podatek od nieruchomości), jak dla grup producentów rolnych. W obecnej sytuacji, mimo zmiany regulacji dotyczących finansowania, nadal mogą organizacje producentów rolnych nie cieszyć się zbytnim zainteresowaniem rolników. Warto, aby prawodawca rozważył uchwalenie odrębnej ustawy o organizacjach producentów rolnych, podobnie jak w przypadku ustawy o grupach producentów rolnych. Obecnie korzystnym rozwiązaniem byłoby występowanie przez spółdzielnie rolników o uznanie za organizację producentów rolnych. Podmioty te działające na podstawie ustawy z 4 października 2018 r. o spółdzielniach rolników korzystają także ze zwolnień w podatkach i innych preferencji. W takiej oczywiście sytuacji spółdzielnia rolników musi spełnić wymagania niezbędne dla uznania jej za organizację producentów rolnych. ■

